

487

Groetet triphenā en triphosam de dat arbedē in dem herē.

**Groetet percidam de aller lyeffste
de dat veel hefft gearbeidet in dem herē.** Groetet den vicerkaren ruffum in de heren ende sine
moder *** in dem vleysche leū de myne * in dem
geyste.** Groetet asincretum fleguntam hermē
parzobam herman ende de broedete die by en
sint. Groetet phylologum en iuliam en nereū
ende sine suster en olympiadem en alle de hyls-
igen de by en sint. Groetet uw mallickande-
ten in de hylligen kus. Ock groete uw alle ker-
ken casti. Euer brodere ik bydden uw dat gy
merket de de dat maken tweydracht en auer-
last. ane de lere de gy hebbet geleirt en wyket
van en want sy seluen dyenent niet in cristo vn-
sem heren: euer eren buyke ende dor soete woe-
de en doer de benedictie verleyden sy de herten
der vnschuldigen. Euer ure gehorsamheit is
lantkundich an eyner yeghelicker stat. Daer
ymb ick vrouwe my in uw: euer ick wyll dat
gy wns sijt in deme guede: ende eynuoldich in
de quaden en got des vreden de towijst **Sa-**
thanam suelliken vnder uwen weten. De gna-
de vnses heren ihesu cristi de sij myt uw. Ock
groetet uw thymotheus myn helper en ludus
ende iason en losipater myne angebaate vrunde
Ick tercius groete uw der ik geschreue hebbe
desse Epystel in deme heren. Ock groetet uw
Eraustus de schtuer der stat ende quartus dye
broeder groetet uw **Gayus myn werd en alle**
de knechte. Die gnade vnses heren ihesu cristi
sij myt uw allen **Amen.** Dem euer dye daer is
geweldich uw to bestedigen na mynem ewan-
gelium ende na det predeke ihesu cristi nae det
apenbainge der versweghen heymelicheit in
den ewigen tijden de nu is geopenbaert dor de
schrift det propheten na de gebade des ewigē
gades to der gehorsamheit des gelouen in alle
luden alleyne bekant deme wysen gade dor ih-
sum cristum. de sij ere en glorie in ewichheit.

**Hij heeft eyn cynde dye Epystel thoe den
sioneren**

**Hij begynt de voerde auer de Epystel to
den choirthen**

Borinthi sijn achayci desse hoeden tot
geliker wijs va dem apostel dat wort
der warheit en worden verkryt man-
nichuoldichliken van de valschen apostelē su-
mygen van den klappen ende woelspreken der
phylosophyen wijs heyt fint ingeuort worden
in de secten det iodescher ee. Desse wedertopet
de apostel to dem waren gelouen en ewanghe-
likeit wijsheit schreuen eme van epheso durch
lympotheum sinen iunger.

Hij heuet an de ijste Epistel to den Cho- irthen

Dat ijste Capittel

Paulus genompt eyn apostell
Ihesu cristi dor den wyllen ga-
des en sostenes der broder der
kercken gades de dat is thoe
Choirthen den geheysschede
hylligen gehylliget in **Ihesu**
cristo myt allen die daer antopent den namen
vnses heren **Ihesu christi** an yegeliker stat det
eren ende der vnserten. Gnade si mit uw en vre-
de van gade vnslem vader en van dem herē ihesu
cristi. Ick dancke myme gade to allen tijde
voer uw in det gnade gades de uw is ghegeue
in ihesu cristo. want gy sijt in allen dingē enke
worden in eme in allen worden en in aller we-
tenheit. Als die getuychmisce cristi is geuestet
in uw: also dat uw met gebreket an geynte ge-
naden byddende de apenbainge vnses heren
Ihesu cristi de uw mote bestedigen aen sunde
bys an dat eynde in den dach det tokōpst vns-
es heren **Ihesu cristi** want got de is getruwe
dor den gy fint geropen in die geselschop sins
soens vnses heren ihesu cristi. Euer brodere
ick bydde uw dor den namen vnses heren **Ihe-
su cristi** dat gy sagen dat selue. also dat in uwē
worden ende wercken niet en siij tweydracht
noch vnder uw. Euer fint vulkommen in eynen
finne: ende in eyne wetenheyt: want o myne
brodere my is geschreuen voer uw van den de-
daet fint toe **Cloes**: dat reeden fint vnder uw.
Euer brodere dyt sage ick. dat eyn yegelik vnder uw sprikt. Vorwar ik bin paul. dat is ick
bin va paulo gedopt: met ik bin apollo. en ik
bin cephe. mer ik bin cristi **Is** dan **xps** gedeilt
Is dan paulus gecruciget umb uw: off fint gy
gedopt in den namen pauli. Ick sage danck
myne gade dat ik uwer geyn hebbe gedopt

dan alleyn: crūspuin ende gayum dat geynre spreke dat gy sijt gedopt in myme name. Ick hebbe euer oock ghedopt dat huys stepham. Voortmeer ick wcyt niet off uwer eynger den anderen hebbe gedopt: want crūstus sande my niet to doopen euer to predēken: niet in der wiheit des woerdes vp dat dat cruce christi niet werde vitgedylliget. wāt dat woet des cruces is eyn geckheit den verdomēde: met dē de daer behalden werden als vns dē is dat de crafft gades. want dat is geschreuen. Ick werde voele sen de wiheit der wylsen en werde verworpen de voersichticheit der voersichtigen. wat is de wyse waer is de scriba waer is de versoeker der werlt. Hefft dan got niet de wiheit deser werlt gecke gemaect? Euer daer vmb dat in der wiheit gades der werlt niet hefft got bekant dor de wiheit so heft dat gade behaget heylsam to maken de gelouigen dor dye geckheit der predikaten. want oock de ioceden begrennen reyken en de greken soeken wiheit. Euer wy predeken crūstum den gecrucigeden den ioden to schanden en den heide euer in geckheyt. Euer deu getopē ioden ende oock greken predeken my crūstum die crafft gades en de wiheit gades. want dat dat is eyn geckheit vor gade dat is wyser dan de mynshēn en dat daer is eyn krankheit voet gade dat is starcker dan de mynshē want brodere syet uw vropinghe. Want niet vele wylsen sint nae deme vleysche niet vele geweldich niet vele eddel. euer de dick de dat gecheit sint der werlt hefft got viterkaren vp dat he schende die wylsen. en got hefft viterkaren de krankheit deser werlt vp dat he schende de starcken en de vneddelen en vor sineeliken dinge der werlt hefft got viterkaren en de dinge die niet sint vp dat he to sture de dimck die dat sint vp dat niet werde glories van alle vleysche in sinem angefiche. Euer vit eme sint gy in ihesu crūsto de vns is wōde eyn wiheit ende eyn gerechticheyt en eyn hyllich makinge en eyn verlosinge vp dat als geschreuen is. wye gloriet de sal glotie in dem herē.

Dat tweyde Capittel.

Dende brodere do ick quā to uw. ik qā mit in der hoochheit des wordes off der wiheit uw to verkundige de getuych misse crūsti. want ik oede my niet yechdeswat to weten vnder uw dan ihesum crūstum ende desen gecruciget. en ik was by uw in krankheit en in vruchte ende in vele bewinge en myne rede en myne predicate was niet in genoch liken wōde der mynshēlē wiheit. Euer in der toewinghe des geystes in der crafft vp dat uwer gelouen niet en sij in de wiheit der mynshēn. euer in der crafft gades. Euer wy spreken de wiheit vnder den vullenkamen. euer

niet de wiheit deser werlt noch de voorste deser werlt de daer werden verwost. Met wy reden de wiheit gades in der heymelicheit de welche is verborgen en de got viterkāt hefft vor den werlden to vnsel glorien de gemgheter der voorsten deser werlt hefft bekant. wāt off sy sy hadde bekant sy en hedden niet gecruciget den heren der glorien als geschreue is dat dat oge niet en hefft gesyen noch dat ore niet en hefft gehoert noch in des mynshēn herē niet en is gestegen de dinghe die got hefft besteyt dē de en lyeff hebben euer got hefft sy apē bart dor sinen geyst. want de geyst versoeket alle dimck. Oock de depe dinge gades wāt wel ker de mynshē weyte de dinghe die dat sint des mynshēn dan alleyn die geyste des mynshē de in eme is. Also hefft oock geymer bekent de dinghe die dat sint gades dan alleynne de geyste gades wāt wy hebben niet vntfangē dē geyst der werlt sonder den geyst de daer is vyt gade dat wy weten de dinghe die vns sint gegeuen vā gade en de wy oock spreken niet in den vngheleden worden mynshēlē wiheit. euer in de lere des geystes to samenlikende de geystlike dinge den geystlichen dingen want die sinne mynshē de vonympt niet de dinghe die dat sint des geystes gades want dat iv eme eyn geckheyt en he en mach dat niet voenemen want he sterft geystlick. Euer de geystlik oordelt alle dimck en he wert van nyemant geordelt. Al is dat geschreuen wye hefft bekant den synne des heren off wye hefft eme gheleert. Euer wy hebben den sinne crūsti.

Dat dijde Capittel.

Brodere ick mochte niet spraken to uw als to deme geystlichen. euer als thoe vleyschlichen. Ick gaff uw mellick te drincken als den kleynen in crūsto en niet dat eten want gy en moghet noch niet sij vp der stont en moghe gy des niet want gy sij noch vleyschlick want so nyde en kriege synt vndet uw. Sint gy dan niet vleyschlick en wandert na den mynshē. Wāt so etlicher sprickt. Vorwaet ick bin paulus en eyn ander specket ick bin Apollo. sijt gy dan niet mynshēn. Daer vmb wat is apollo? En wat is paulus? Gy fint dyener des dē gy gelouet hebben ende als dye herē hefft ghegeuen eynem yeghelicken. Ick hebbe gheplantet Apollo hefft geuuchtighet. Euer got hefft ghegeuen den waes dom. Hijo vmb de dat plantet is niet noch de dat ruchtet met got die dat geuet waes dom. Euer dye dat plantet en de daer ruchtet de sint eyn niet eyn yegelicker vntfanget eygen loen na sijne arbeit want wy fint hulper gades. gy fint dye ackeringhe gades. gy fint de bouwinge gades

Tho den choinchien

Ick heb gelecht eyn grunt vaste als eyn wijs bouwneyter na det gnade gades de my is ge gheuen. Euet eyn ander die bouwt daet vpp met eyn yegeliker sege in welcker wijs he dat vp bouwe want gemigter mach legghen eyn ander grunt veste aue dat dat gelecht is. dat is ihesus cristus: wye euer dat vp bouwt vpp de grunteste golt syluer eddel gesteynte holt hoy stoppen dat werck eyns yegeliken wert apenbaert: want die dach des heren wert dat voerlaren want dat wert geapenbaert in dem vuer ende dat vuer probert dat wodane si dat werck eyns yegeliken off etikes werk blijft dat he dat vp hefft gehouwt so vntfenghet he den loen: off etlick werck verbrent he wert schaden lyden: met he wert behalden doch also als doz dat vuer. Weret gy niet dat gy sijt die tempel gades wonet in uw. Geweldighet eyner den tempel gades: got wert en verlesen want dye tempel gades is hyllich det gy sijt. Nyemant veruore sick seluen. Off vnder uw etlick wert voersyen dat hyc wyse si in dese: werlt he sal geck werden vp dat hyc wijs sijt want die wijsheit deser werlt is eyn geckheit by gade: want dat is geschreuen. Ick wyl beginnen de wysen in ere lystichit. Ende euer die here hefft bekant die gedancke det wysen dat sy sijt ydel. Dat vmb geyn sal glorieren in de mynschen: want alle dinck sijnt uw dat si paulus: dat si apollo: dat si cephias. Off de werlt off dat leuen: off die doet: off die tegenwerdi ge ding: off de tokameide: want alle dinck de sijnt uw. gy sijt euer cristi: euer cristus is gades

Dat vierde Capittel.

Ho achret vns de mynsche als die dye ner cristi als de vreydeler der heymelic hat gades. he wert vp der stut ghe soecht vnder den vytgeueren dat eyner werde gevonden getruwe: want my is vmb dat minste dat ick werde geordelt van uw off va deme mynschlichen dage: noch ock ordel ik my niet seluen: want ick bekenne my selues niet. Euet in deme bin ick niet getechthafftiget. Euet de my ordelt dat is die here. Dat vmb niet wylt ordelen van der tijt bys dat de here kompt die dat wert verluchten de verborgen dinghe der duysternisse: ende wert apenbaren de rade der herzen. Ende den wert loff eynen yegelicken van gade. Want brodere dessse dinck hebbet auergebyldet in my: ende apollo in uw dat gy leert in uw dat sick uwet eyn niet verhouerdige voer deme anderen entegen den anderen ba uen dat dat ghesechreuen is: want wye vndeschadet dy. Want wat heffstu dattu niet hefft vntfangen? Heffstu dat euer vntfangen: wat

g'orietstu also off du dat niet hefft vntfangen. Up der stut sijnt gy gesadiget vp der stut sijnt gy gemaket tick gy regiert an vns: en wölde got dat gy worden regerten vp dat ouch wy werden regerten mit uw. Want ick sette dat vns got hefft gewyset die lesten apostelen also gesant to deme doode want wy sijnt gemaket to eynen spygel de: werlt ende den mynsche wy sijnt ghecke vmb cristum euer gy sijnt wyse in cristo. wy sijnt krank euer ghy sijnt starck: gy sijnt eddel wy sijnt vneddel. wy hungeren en dorstent ende sijnt nacket bys in dese stonde en werden geslagen myt hals slegen: ende sijnt vstanhaftich. wy arbeiden wy cleyden mit vns henden. wy werden veruolcket ende wy beueden. wy werden veruolget ende wy lyde vns. wy werden gelasterd enderwy byd deo vlietlike. Wy sijnt wörde als eyn vrikkinge deser werlt ende eyn ewich woep bys het toe. Ick schriue dese dinge niet dat ick uw wölde schende niet dat ick vermane myne lyesten sone ende getruwe in deme heren want gy hebbet tyendusent lete meyster in cristo ihesu-euer niet reel rede te want ick hebbe uw gebaren in ihesu christo doz dat ewangelium. Daet vmb broedere ick bydden uw sijnt myn nauolgere als ock ick cristi. Daet vmb sande ick toe uw Thymotheum de dat is myn lyeffste soen ende getruwe in de heren det uw kunt make myne wege die daet sijnt in ihesu cristo als ick lete alre wegen in eyner yegelicker kerken etlike de sijnt also vpgesblasen als off ick niet wete to komende by uw euer ick kome to uw geringe off dat dye here wyl: en ick bekenne niet dat wort det dye dat sijnt vpgblasen euer de crast. Want dat rike gades is niet in deme wörde euer in det crast wat wylle gy? Ick komen to uw in det roden off in det lyeffden ende in deme gheyste der sachting dicheyt.

Dat vyfde Capittel.

Dat vnkuysscheyt wert gans vnder uw gehort ende sulke vnkuysscheit des gelijke nye ward gehoert vnder den hexden. also dat etlike hebbet dat wiff syns vaders Ende gy sijnt houerdich ende gy en hebbet niet meer gehat dedroeffnisse vp dat genomē werte vit uwē myddel de dit werck gemaket hefft. Ick aff bin in de lynchā euer tegewerdich mit de geiste en vp der stot hebbet ick geordelt in tegewerdicheit de also gewercket hefft in de name ihesu cristi. als gy ende myn geyst versamelt myt det macht des heren ihesu auer to leueru eynen sulken mynschen deme duuel bys in den doet des vleisches vp dat de geist werte behal den an demedage vnses here ihesu cristi. Vwe

glottinge is niet goed wetet gy niet dat eyne weymich gestes eyne gansen deech verderuet. **P**reymighet vint den olde heffen vp dat gy sint eyne vermenginge als gy sint dat vngedeyse met broet: want cristus vnse paschen is geoffert. Dat vmb wy solen wertschoppen niet in den alde heffen noch in den heffen der beshheit en der schalckheit. euer in de vngedeysemenden broeden der teynicheit en der warheit. **I**ck heb uw geschreuen in det epistolen dat gy uw niet en vermenget mit den vnkuysschen. en voorwaert myt den vnkuyssche deller werlt off myt de gy rigen off den roueren off den dyeneren der aff gode. anders gy sult sijn vitgegaen van desser werlt. euer nu hebbe ik uw geschreue niet wetet vermenget is dat de de dat is genomet eyne broder vnder uw. is eyne vnkuysscher off eyne gy riger off eyne dyener der aff gode off eyne ouell sprekender off eyne drunckener off eyne rouer: mit eyne sulken sullen gy niet nemē spysse. wat is meer to ordelen van de de dat sint vyt wendich. **O**rdelt gy niet va den dingē de dat sint inwendich: want got wert de ordelen dye dat fint vitwendich nemet hen dat quade vyt uw seluen.

Dat. vi. Capittel.

Dat uwer eyner hebbe eyne keueel wedder den anderen geordelt werde by den boesen: dat is van de vngelouigen. en niet by den hyllige: dat is by den ecclisten en gelouigen. **O**ff wetet gy niet dat de hylligen wetden ordel geuen va deller werlt. Ende off de werlt wert geordelt in uw so fint gy vntwerdich die gy ordelen va den mynschē. **W**etet gy niet dat wy wetden ordelen de engelen. Wo wel meet solen wy ordelen de werltlichen dinge. Dat vmb off gy hebbet die werltlike gerichte de dat fint de versmaesten in der kercke desse setten to ordelen. **I**ck spreke to uwer schēde. Alsoe is geynet wijs vnder uw wijs dye daer moege ordelen tuschen sinnen broeder. wat de broeder krieget myt de broder in de gerichte. Ende dyt is by den vngelouigen. Vorwaert op der stōt is de missedaet gans vnder uw dat gy hebbende die gerichte vnder uw waer vmb vntfange gy niet meer dat vntecht. wat vmb lydet gy niet meer de droghēheit. **E**uer gy doet vntrecht ende bedreget ende dat den broderen. En were gy niet dat de boesen niet besitte dat rike gades. **N**iet wyllet eren niet wyllet vnkuyssche doen noch dyenen den aff gode noch eebreker sijn noch vnoordentlichen sick to halden vp de bedde noch bysleper der manē noch dyneue noch grtiger noch drunckenet ouelspreker noch rouere besitten dat rike gades. **E**nde

vorwaert dyt fint gy gewest: euer gy fint gewassen gehyldighet ende gerechtvaeriget in den namen vnses heten Ihesu christi en in den geist vnses gades. Alle dinck temet my. euer niet alle dinck fint nutte. Alle dinck getemet my: euer vnder nyemantz ghewalt werde ick geachtet. want dat eten gehoert to de buykende det buyck to de ete: euer got verwoest de buyck ende de spysse: euer die lichaam is niet vndertgheworpen der vnkuysscheit: met dem heen ende de here deme lichaam. **E**uer got heeft ok verwecket den heren ende wert vns verwecke do: sine crast. wetet gy niet dat uwe lichaam sint de gheleder christi. **D**at vmb neme ick dan de gheleder christi ende maken sy gheleder der gemeynen vrouwen. **D**at si vere van my. Wetet gy niet de dat anhēget der gemeynte vrouwen dye wert mit eer eyne lichaam. **V**ant dye schaft spricht. Dat werdent twey in eynem vleysche. Euer de dat anhanget dem heen de is eyne geist mit eme. Daer vmb vlyet de ghemeyne vnkuysscheit: want eyne pegelick sunde de de mynsche doet de is vitwendich des liuws. **V**we euer vnkuysscheit doet de sundiget in sin lichaam. **E**n wetet gy niet dat uwe gheleder fint eyne tempel des hylligen geystes de in uw is ewichliken gy hebbet van gade ende gy sint niet uw selues. **V**ant gy sijt ghegolde myt eyne groeten werde. glouficiert ende draget got in uwen lichaam.

Dat. vii. Capittel.

Opet van den dinghen van den gym hebbet geschreuen. goed is den mannen niet to roeten dat wylle: met vmb de vnkuysscheit wylle pegelicker hebbe sin wissende eyne pegheliche vrouwe hebbet eren manne de man betale sine schult deme wiue des ghelyken oock dat wylle deme manne. de vrouwe heft niet gewalt etes eygen liues: met dye man des ghelyck oock de man heft niet ghewalt synes liues sonder de vrouwe. **N**iet wyllet bedriegen uwer eyner den anderen den ryliche vry de voerhenckemisse eyn tijt lanck: vp dat gy moet werden dem gebede. ende dat na kijret wert in dat selue dat uw Sathanas niet werde versoeken vmb uwer vnkuysscheit wylle. **E**uer dit sage ick na vorgesinninge ende niet na gebade: want ick wyl allen mynschen toe sin als my seluen. **E**uer eyne pegelicker heft sin eygen gaue van gade: euer als de ander aldus. **E**uer ik sage aldus de vngelylgēde en den wederē guet is dat en off sy also bliuer als oock ik endes off sy sick niet vnthaldent so nemon sy manne want beret is gehyllket dan in der lyfde verbrant werde. **E**uer den de daer fint to samē goeget in der ee den gebede niet ick: euer de hi

Thō den chocintheon

dat sick dāt wijs niet scheide van dem manne
ende off sy sick scheide sy bluie vngehillighet.
off vrsone sick wedder vmb myt erem manne
Ende die man late niet die vrouwe. want tho
den anderen sprekē ich ende niet dye hece. Off
eyn broder heeft eyn vntriwe wijs ende desse
bydder to wonen by eme: he sal sy niet lathen.
en off eyn wijs heeft eynen vngethrouwman
ende consenthet to wonen by er: sy late niet de
man: want die vngethrouwman is gehilliget dor
de getruwe vrouwe Ende de vngethrouw vrou
we is gehilliget worden dor den gelouighen
man: anders wete uwe kindere vngreyt: euer nu
sint sy hyllich. Ende is dat die vngethrouw aff
scheyde so scheyde he aff: want dye broeder off
de suster fint niet vndergewoepen der eyghen
heyt in dessen dingē. Euer in deme vredē heeft
ur got geropen: want war van weystu wijs
off du moghest heylsam maken den man. Off
wat van weystu man dattu mogest behalden
dat wijs. Mer als got heeft gedeylet eyne yege
liken. ende eyn yegelicker wanter als eme got
geropen heeft: ende also ick lete in allen kerke.
Is eyn besuedener geropen de en bringhe met
voet de auerwassinge. Is eyner gerope in der
auerwassinge de sal niet besneden werde want
die besnidinge de en is niet. ende die auerwas
singe en is niet. Euer die behaldinge der geba
de gades. Eyn yegelicker blyue in der copinge
in der he is gerope. Hystu gerope eyn knecht
dy sy niet sorge machstu euer vrije werde des
gebruke. mer de dat is geropen eyn knecht in
deme heren. die vrije des heren knecht ende tho
gelijkerwyse de dat is geropen vrije die is eyn
knecht caesti. Gy fint ghegulden vmb eyn loen
gy solt niet werden knecht der mynschen. Eyn
yegelicker broder bluie by gade in der copinge
in der he is gheropen. Euer van den tunc
frouwen hebbe ich gern gebot des heren. euer
ik geue raet als eyn de nauolget heeft de barm
herticheyt van gade vp dat ick sy ghetruwe.
want ik serre dat dat gued sy vmb de anstaen
de noetrost: want guet is dem mynschen toe
sijn also bystu gebunde to dem wiue niet wyl
le soeken de vntbindinge. Hystu verloest van
deme wiue niet wilt soeken dat wijs. Off du
euer nymphst eyn wijs du sundigest niet. ende
off die tuncfrouwe sick hyligkeit sy sundighet
niet. Se doch werden sy hebben de bedroefenis
des rleysches. euer ick spare uw. Brodere dyt
sage ick hijt vmb de tijt is koort euer dyt auert
vns noch dat die dat hebben wiue sole sijn als
die dar niet hebben wiue. Ende die daer wey
nen solen sijn als de dat niet weynen. Ende de
dat sick vrouwen solen sijn als dye sick niet er
verouwen. ende die dat geldent also de dat niet
besitten. ende die dat gebruiken desser werlt so-

len sijn als de et niet gebruiken. want de figute
desser werlt vergaet. euer ick wyll dat gy sijnt
anes forge. Die dat is sonder wijs dye is sorch
uoldich in den dingē de des heren fint in wel
ker wyse he gade behaghe. Euer de dat heeft
eyn wijs die is sorchuoldich der dingē de dat
gehoerent to der werlt. ende wo he geuale de
wiue en he is gedeylet. Die vngelychliche vrou
we ende die iunctfrouwen dye daer fint buten
der ee de gedencken der dingē de dat fint des
heren vp dat se fint hyllich myt dem lyue ende
myt deme geyste. Euer die dat is in der ee die
gedencket de dingē de dat fint de werlt wo sy
geuale deme manne. Ende dyt sage ik uw toe
niet niet dat ick anwerpe eynen strick. Euer
dat ick uw bewege to deme dat dat is ersam
ende dat dat geue macht to bydden den herē
ane hindernisse. Off euer eyne schatte dat he
werde gesyen schentliche vmb sinre tūcfrouwe
de in sinte bewatinge is. Idat sy auer alt sij
ende manber. Ende also moet dat geschypen die
doe wat sy wyl* dat is he doe sy eyne man ne
men. Off sy gehilliget wert sy sundiget niet
Euer de dat heeft gesetteit vast in sin herre ende
niet heeft noet. Euer heeft he de ghewalt eter
wyllen ende heeft in sinem heren vpgesat tho
bewaren even imagedom woel doet he* off he
sy beware i eyner vulkamenet staet. Ende dat
vmb de sine maget roghet to der ee woel doet
he. ende die et niet voeget de doet beter. Dat
wijs is gebunden der ee als langhe als er man
leue t. ende off er man steruet soe is sy verloest
van der ee des mant ende dan soe hylige sy in
dem heren wan sy wyl. Euer sy werd selighet
off sy blyuet also na myme rade. want ik meys
ne dat ick ock hebbe den geyst gades.

Dat-vij-Capittel

O Ver van den dinghen de daer werden
geoffert den affgoederen: wy wetten
dat wy alle hebben wiheit. de wiheit
off de kunst vphlaset mer lyeff de dye buwet.
Off sik euer eyner schatte dat he pechteswat
wete der heeft noch niet bekant. in welckeret
wyse eme dat behoert thoe wetten. wye euer
got lyeff heeft dye ys bekant van eme. Euer
van deme ethen de daer werden geoffert den
affgodere. wete wy dat de affgot in der werlt
niet is ende dat geyn god is dan alleyn eyn
got. off schoen sijn dye daer werden geheyten
gode. Dat sij in deme hemmel off vp der erden
Ende off woel veel gode sijnt ende veel herē. ia
doch is vns alleyn eyn got der vader van dem
alle dinck ende wy in em ende eyn hete ihesus
christus doer den alle dinck ende wy doet en

sijn euer de wiheit*to weten dat dye affgot
met is: noch dem offer geyne wyginge off hyl-
linge geuet. Des niet in alle* gelouige: euer et
like sijn mit der wiheit des affgades wāt nu
als sy eten de geofferde dingē det affgodere na
dem ere consciencie kranck is wēd sy beuleckt
* dor de sunde want dat eten en vordert vns
niet toe gade: want off wy eten wy werde niet
rike noch ock off wy niet eten wy ghebreken
niet. Hyet dat vyllichte desse vnsce celoff met
en werde eyn lecht den seken. Want off etij-
ker sege den die dat heft de gewerenheit rou-
wende in de huyse des affgades: sal niet sin con-
sciencie werden gevordert to eten die geofferde
dingē det affgodere na den dat sy kranck is.
Ende sal der kranck broder verderuen in dinre
consciencie vmb de cristus is gestoeue: en wan-
gy also sundiget wedder de brodere en slact ere
krancke consciencie: gy sundiget in cristū. Dat
vmb ergert die spysse mynen broder so wylck
niet eten dat vleysch ewentiken vp dat ik niet
erger mynen broder.

Dat. ix. Capittel.

Bin ich niet eyn vrij. Bin ich dan niet
eyn apostel. Sach ich dan niet vnsen
herē ihesum cristum. Hyet gy dan niet
myne wercke in deme heren. Ende off ik den
anderen niet bin eyn apostel ick bin uw doch
eyn apostel want gy sint eyn teyken myns apo-
stolats in deme herē. Dyt is myn bescherming
ge by den de my vragen. Hebben wy dan niet
ghewalt to eten ende to drincken. Hebben wy
dan niet gewalt de suster eyn wiss*dat is eyn
eynige gelouige matrone. Vmb to votē* vns
nottrofft to leueren. Ials ock de anderen Apo-
stole ende de brodere des heren en cephias* dat
is petrus. Ioff ick alleyn off barabas hebbē
niet de gewalt toe wercken desse dingē. Wye
druuet rittershop myt sine eygen soldē. Wye
plantet den wingarden en etret niet van sijnre
vruchtē. Wye weydet die herde ende etret niet
van der mellick der herde. Sage ik ia dese din-
gena dem mynschen. Off spicket de ee niet de
se dingē. Want dat is gheschreuen in der ee
moyse: niet en verbinde den munt des ossen dye
dat tredet off dorschet. Heft god dan sorghē
van den ossen. Off spreket he niet desse dingē
vmb vns. Want voerwaet sy fint gheschreuen
vmb vns dat de de ackert sal acketen in de ho-
pinge. ende die dat dorschet de dorschet in de
hopingen to vntfanghen die vrucht. Off wy
uw hebbē geseyet de geystlike dingē* dat is
groot. Ioff wy snyden uw liefflike dingē. Off
de anderen fint deylassich uws ghewalde-
war vmb wy niet byllcket. Cuet wy hebbē

niet gebruket deller gewalt want in alle dingē
weten wy geduldich. Dat wy yet geuen
eyne ergeringe dem ewangelio cristi. weret gy
niet dat die dat wercken in der hyllicheit dye
eten de dingē de dat fint van dee hyllicheit: en
de dat dyenen dem altaer de werde deylassich
mit deme altaer. ende also heft geordenet dye
hert den de dat verkundigen dat ewangelium
to leuen van deme ewangelio. Cuet ick hebbe
gelyc desse dingē gebruket. Cuet ick hebbe de
se dingē niet geschteuen dat sy also geschyen
in my: want veel meer is my gued toe steruen
dan dat yemant vermet myn glorie wat dem
ick predikē dat is my geyne glorie: wat die
nottrofft bringet my an: want we my off ick
niet en predike. want off ick dat doe wyllich-
siken ick hebbe den loen. off ik dat euer doe vu-
gerne de ritdeylinge is my beualen. Dat vmb
welk is myn loen? Dat so ik predike dat era
gelaum* met vntfangende Cost daet van set
te sunder Cost* den anderen valschen aposto-
len. Idat ewangelium vp dat ick niet mis bru-
ke mynre gewalt in den ewangelio: wat do ik
was vry vnder en allen: do makede ik my eyn
knecht eret aller: vp dat ick veel mynschen ge-
pounne. Ende ik bin worden den ioden als ey-
iode vp dat ick gewinne de ioden den dye dact
sint vnder det. Ce bin ick geworden als off ick
were vnder det ee so ick doch niet was vnder
det ee. vp dat ick gewinne de dat weren vnde-
der ee. Ende den de weren aue ee bin ik gewest
als aue ee. wat dan ick niet en was aue ee ga-
des: met ick was in det ee cristi: vp dat ick ghe-
winne de de dat waren aue ee. Ick bin worden
eyn seeke vnder den seeken dat ick gewynne
de seeken. Allen bin ick worden alle: vp dat ik
sy alleyn mach behalden: want alle dincs doe
ick vmb dat ewangelium vp dat ick suur wet-
de deylassich. weret gy niet dat de dat lopen
in den znl voorwar alle lopen sy euer eyner vnt-
fanget den loen. Lopet gy also dat gy wat kti-
get eyne pegelicker de daet rechtet in de stede
de vntholder sick van allen dingē: en voorwar
ende desse do en dat vp dat sy vntfangen eyne
vorgencklike krone: met wy dat wy vntfan-
gen eyne vnuergenklike krone. Hyne vmb ick
loep als niet eyn vngewijs. ick strijde als niet
alle slaende dye lucht. met ick castyen mynen
lyff ende kyte den in dyensthafficheit so ick de
anderen predike. dat ick vyllichte niet wet de
verwoopen.

Dat. x. Capittel.

Want brodere ik wyl dat gy wetet wēs
vnsē redere waren alle vyt den wolcke
ende alle auer gynghen sy dat meet.
ende alle fint sy ghedopet in Moyse: in dem
wolcken ende in deme meer. ende alle ethen sy

To den chotintheen.

ein geystlyck eten. ende alle droncken se eine
geystlycken dranck want se droncken van de
geystlyken steinen de en nauolget. euer de stei
was cristus. met gade en was sein wal beual
len in mannygen vyt en want se fint ver slaghen
in der wostenen. Euer dese dinck fint geschyct
vns to einre figure dat wy niet fint begere der
quader dingz also se be gert hebben noch sult
gy niet wetten dyener der affgaeder also sum
myge vyt en als gescheue is. Dat volk sat ete
ende dincken ende stont vp to spelen oek sullen
wy niet vinkuschecht drijuen als summyge vyt
en vinkuschecht hebben ghedaen ende vye
len an einen dagen xxij. dusent oek en sullen
wy niet versoeken cristum als summyge vyt
en hebben verlocht ende ver doruen van de slagen
oek sult gy niet murmureren also eret sum
myge murmureren den. ende ver doruen van den
verwoesten. Euer all dese dinge fint geschyct
in der figuere. Euer se fint geschreuen to vnser
bereringe in de welke nu gekomen sin de einde
der werlt. Dat u b de dat meynet dat hy sta die
sie dat hy niet en valle hem bekoringe dan al
lem de myn schelike bekoringe begripe uw wat
god dye is getrouwe de uw niet en let versoek
ken bauen dat gy niet en ver moghet. met hy
doet myt det bekoringe em vermeringe der do
geden rp dat gy dat moget verdragē. Dat u al
re hoffsten vlyet van den dyenste der affgaedē
ik spreke myt uw als myt de wylsen ordelt gy
dat seluer dat ik spreke de kelick der benedijn
ge den wy gebenedyen is dat met eine gemey
sammelinge des bloets cristi. ende dat broet
dat wy breken is dat niet ein delinge des liffa
dat hi is. want wy vele fint ein broet en ein lif
alle die wy deplastich sin van emen brode. en
van einen kelick. Hyet psrahel na den vleysche
*dat is na det bewary ge det alder ee. Ide dat
eten de offer fint se dan niet deplastich des al
taers. want hy umb segge ik dat dat wert ge
offert de affgaede yetswat sy. *dat is dat dat
vintfanghe einghe hyllicheit va det offeringe.
Off dat dye affgot yetswat sy. want de dige
de de heyden offeren offeren se den duuell ende
met gade. Ick wyll euer niet dat gy wert ge
sellen der duuell gy en moget niet drincken de
kelick des heren ende den kelick der duuell. Gy
en moget niet deplastich sin des dyschches des
heren ende des dyschches der duuell. Sullen wi
dan toernich maken den heren. sint wy da niet
sterker dan hy. Alle dinck getemet my. Euer
niet alle dinck fint my nutte. All dinck fint mi
nutte euer niet alle dinck styftiget. *myne ne
sten nyemant en soeke dat sin is. euer eins an
deben. *dat hy vyllychte niemant en ergere.
Aller dat dat wert verkoft in den vleschuis
dat etet. ende vraget niet vmb dye consciencie

wyllen. *uwes broders. Idye erde is des hetē
ende ere retrulling. Off uw summyget der
vnghelouget wepet. *to den auent eten. Ende
de gy wylt gaen allet dat uw wert voighesat
dat etet niet vraget vmb dye consciencie. Spre
ket euer ein dat is geoffert den affgaden wilt
gy des niet eten vmb des willen de uw dat vē
derwyslet hefft vmb der consciencien wyllen eu
ick segghe niet dme consciencie euer des anderē
Warumb werden gheordelt myn vthiept van
einre vnumder consciencien. Off ik bin deplaff
tich myt det gnaden warumb werde ik ghela
stert darumb dat ick danckterheyt segghe. da
tumb off gy etet ende drinket off yetswat an
ders doet alle dinck sult gy doen to der gloriē
gaeds. Hyt ane schaden den ioeden ende de hei
den ende der kerken gades. Also ik oek waell
ghuale allen dor alle dinck. Ik soeke niet dat
my is nutte. Euer dat mannygē * nutte yd
vp dat se heylsam werden.

Dat elfte Capittel.

Sic myn nauolget also ik ein nauolget
cristi bin. bwdere ick lauen uw dat gy
myne ghegenden dor alle dinck en
de haldet myn gebot als ik uw hebbe ghege
uen. Euer ik wyll dat gy weten dat cristus is
ein hoeft eins ygelicken mans. Euer de man
is ein hoeft des wiues. Euer god is dat hoeft
cristi. Em yglyck man bedende off prophetē
de myt bedeckden houede dye schindet sin hoe
uet. Euer em yghelik wijff bedende off prophe
terende myt unbedeckeden hoeude de schē
det et hoeft. *dat is se deyt sulke wreke an
ders dan sich ghebert. want ein dinck is off se
ghescharen off kaell were. Ende off dat wijff
met werte bedecket so werte se geschaten. Jo
dan schentlyck dat dat wijff geschaten werte
off kaell werte soe decke se et hoeft. met dye
man fall niet decken sin houet want hy is dat
bylde. ende dye glorie gades. Euer dat wijff
is em glorie des mans. want dye man is niet
vpt dem wiue. Euer dat wijff is vyt den mans
ne want dye man is niet gheschapen vmb des
wijffs wyllen. Euer dat wijff vmb des mans
wyllen. Darumb fall dat wijff hebben eyn br
decksell vp eren houede ende vmb der enghell
wyllen doch noch dye manne en is sonder dat
wijff. noch dat wijff en is sonder den man in
den heten. *dat is beyde hoeren se to der gloriē
en ende ghracien dye van ghaede fint. want
alsoe dat wijff is van deme maane. *eerst ghe
maket. alsoe is oek dye man dor dat wijff.
dor de natuerlycke tellinghe. Euer alle dinck
fint vyt ghaede. Ordelt gy seluer. betemet yd

To Capittel
Tweint
Want hecken is verhoert niet
ente aldaer niet. dat men
ente aldaer niet. dat men
wolden niet. dat men niet kan.

¶ Deepistel pauli.

den wille vndeck; antobeden god. Noch de natuer leret uw dat. want verwat off de man langhe haer wet dat is eme ein laster. ¶ ff eu dat wijf lange haer wet dat is er eme wāt de haer sint er gegheuen toe ence bedeckinse. werd euer enre krichaftich gesien. ¶ willende hit en tegen wepen dat dye vrouwen vnghe-decket hoeftes beden sullen. dat bluie hy by. mit wyp hebben niet alsulcke ghewoenheit. noch de kerke gades dat gebyede ick niet lae uende dat gi to samen komet niet in dat beste met int erg herste. Verwaert so gy uw to erste sammelet in der kerken ick hore tweedracht. vnder uw to sin ende ick gheloues oock ei deel want dat moten ketretie sin vp dat die dat sin gepresen. ¶ ende vytuerkaren vā gate. Ierde aponbat vnder uw Darumb so gy to samē komet in een. nu is niet toe eten dat auent eten des heren. ¶ dat is dat hylige sacrament. ¶ wāt ein ygelycker vpsettet sin auent eten to e eten voo hin. ¶ dat is eer hy dat sacramēt entfange. ¶ ende verwaert einer is hougetich. euer de and doncken. hebt gy dan niet huset to eten ende to drinken. off versinaet gy de kerken gaedes. ende schendet dye. dye dat niet hebben. ¶ dat se niet mogen myt eten eten in der kerken dat gy so versammelt sijt. wat fall ik uw voel se ghenlaue ick uw. In desen lauen ik uw niet. want ik hebbe entfanghen van den heren. dat ik oek uw heb gegheuen. want dye here ihesus in der nacht in der hy was ouergheluert nam he dat broet ende werkde gnade hy brack dat ende sprack. nemet ende etet dat is myn licham dat vmb uw wēd gegheuen dyt doet i myne ghedechnisse ende ghelycker wys nam hy den kelyck do hy dat auent eteu hadde geseten ende spraeck dyt is de kelck. ¶ dat ynne éthalden werd. Idat nie testament in myne bloede wo duck gy en drincket dat doet in myne gedechtnisse want wo duck gy etet dyt broet ende drinket den kelck so e werdet ghy verkoen dyghen den doet des heren bys hy kompt. ¶ to den strenghen ordell. ¶ Darumb dye daer etet broet ende drincket den kelyck des heren vndydychlichen schuldych wēd hy des vleys des heren. Hytumb dye mynische sich seluer ptere ende ere alsoe van desen broede ende drinke van desen kelyck want de dat etet ende dryket id vnuerdychlikeu hy etet ende drincket sich dat ghelyckte. ¶ dat is to einer verdoemisse. Linet vndeschēde de den licham des heren. ¶ vā anderen spysen. Hytumb. ¶ dat gy vnuerdyclicken ere dat sacrament fint voell krancke vnder uw. ende voell dye in langher krancke beligghen ende reie entslaepent. ¶ dat is voell steruent darumb ghetinghes doe des. off wyens selnes vndesoeken. ¶ eer wy dat sacramēt

te entfangen. ¶ Verwaert wy werden niet ghesordelt euer so werden wy geordelt wy werden gestraefft van de n herē vp dat wy niet u erde verdoempt. ¶ ewych licken. Impt deser werlt. Datumb myn broedere so gy uw sammelt toe eten byddet uw malckanderen. ¶ dat gy too samen entfanghet dat sacramente. off summynghen honghert dye ers to huis. dat gy niet samen komet in dat ordell. Euer ick wyl uw odeneten dye anderen dinghe so ick. ¶ thoe nu komen.

Dat twelfste capitell

OVer broedere ick wyl dat ghy weten dye ghelyckiche dmge. ¶ dat is van gēnade gades. ¶ Ghy weten dat do wi waren heyden dat wy gingen to den stommē assgaden also gy van en gheleyt worden. Darumb doe ick uw kont dat ghener redende in deme ghelycke gaede. spreket vlokkinghe teghen ihesum. ¶ Ende gheenre mach ghe ghen here ihesus dat en sy in den heylighen geyste. Doel sin deylinghe der ghenaden mit dat is ein geiste ende deylinghe der dopenstaerheit sijt euer eerter is dye here. ¶ Ende deylinghe is der werki ge. euer einer is god dye dat werket alle dinge in allen. ¶ Emen ygelycken wett gegheuen de apenbaringhe des ghelystes to dem nutte de einen wēd gegheuen dye rede der gotlicker wijs heyt doet den ghelyst. Euer den anderē de rede der wijs heyt de dat ligghet in bekantnis se mynscheliker dinghe na dem seluen geyste den anderen der gheloue in dem seluen ghelyste. Den anderen dye ghenade der ghesontheit in den seluen einen ghelyste. den anderen de were kinge der dogede. ¶ Den anderen de prophetie ghe den anderen dye vnderschedinghe der geiste. ¶ dat is dye ghedanken der mynschen. ¶ De anderen de geslechte der tongē. ¶ dat hy mach spreken dye taele aller spracke. ¶ Den anderen do vytlegginghe der reden. Ener alle dese dinghe werket einer ende de selue ghelyst delende emē ygelycken also hy wyl. Want also de licham is em ende heeft voell gheleder. Euer alle dye geleder des lichams. woe waell der voell fint doch fint se ein licha alsoe is oock cristus wāt wy alle in ein. ¶ ghelycklyck. Lycham fint gedopet in einen ghelyste dat fint dye ioedē. off hyden off knechte off vreyen. ende alle fint wy gedroncket in ereme ghelyste. want de lichamme ys niet eine gheleet. euer voele gheleder. want off dye voet sprecket ick byn niet dye han ick en bin niet van deme lychamme. ¶ hy dan datuimme niet van deme lychamme.

To den Chotintheen

Ende off dat oer spreke ick bin niet dat oge
ick bin niet van deme licham is dat darumb
niet van den licham off dye gantse licham we
re dat oghe. wort is dan dat ghehoert. **O**st hy
gas were dat gehoert war were da dat rukē
mer nu hefft god ghesettet dye geleder eyuen
yglycken an dat licham so hy will. **E**nde off
se alle weten ein gelijt wo were der licham. me
nu sint rele g heleder niet ein licham want dat
oghe mach niet spreken to der hant. **I**k bohoe
ue niet din werk. off dat hoeft to den voeten
gy sijt my niet noetroffisch. mer voell meer
de ledet des lichams dye daer werden ghesien
de krankaffstigen dye sint meer noet ende die
wy schatten dye alre vneddelste geleder des li
chams sen geuen wy ouerulodelike ere. ***dat**
is bedecken wy alle vltlicken. **L**ende de dat sin
vnser vnerbere ledere dye hebben de ouerulodi
gesten eersamheit. **E**uer vnse eersame ledere.
also dat anghenchte bederuen. **I**geen bedekim
ge. **E**uer god de hefft tempereert. ***dat** is ghe
ordinet. **I**den licham geuende em den gebruik
muetulodiger ere vp dat niet sy twe scheydim
ghe in den licham. ***dat** is dat dat schme dat
alle geleder hebben to den wesen eins lichaas. **I**
Mer dat dye ledere sint sorchsam vnder eyn
ander in en selfs. **E**nde off eyn gelit lydet alle
de geleder lyden myt eme. **E**nde off glotiert ei
lit alle de ghelader reruourent sich myt eme.
Euer ghy sijt de gheleder custi ende gheleder
van den ghelede. **V**erwar got de setre einen
yglycken in kerke ersten apostolen. to dem
anderen de propheten to dem derden male dye
lerer. dat na de krafte dar na de gnade des ge
sontmakinge. helpinghe regeringe slechte der
tonghen vytleggher det reden sint se dan alle
apostolen. **H**int se dan alle propheten. **H**int
se dan alle lerer. **H**int se dan alle krefte. **H**eb
ben se dan alle dye gnade des ghesontmakinc
ghes. **S**preken se dan all myt der tongen. **L**eg
gen se da alle vyt de reden. mer hebbet gy lieff
de besten gauen des hylygen geystes. ende ik
wyse uw noch einen hogeten wech. ***to gan**
dat hemelsche vaderlant.

Dat dertiende Capittel.

Oick spreken im den tongen der myns
chen ende det engell met euer heb ick
niet den gheloeven. **I**k bin geacht als
ein klockspysc ludende off als ein schelle klinc
kende. ende off ick hebbe dye propheten ende
bekenne alle heymelycheyt ende alle konst. en
off ick hebbe den ghelouen als dat ick ouer set
te de berghen heb ick euer de lyeffde niet dat is
my niet nutte. **D**ye lyeffde is gheuldych. **S**y
is goedych dye lyeffde en habet niet **S**y doet
niet vrech. **S**y vplaslet niet in houerdyen.
Sy soeket niet de dinghe dy ept sijnt. ***alsee**

dat se dye myt te edriet wedder cysschet. **S**y
werdt niet ghebracht to wern. **S**y ghedenck
niet quaet se vrouwt sich niet ouer dye boef b
euer se mede vrouwt sich der waerheyd. **A**lle
dinck ouerdreghet se. **A**lle dinck ghelouet se
alle dinck hapet se. alle dinck oetmoedyget so
Dye lyeffde en welt niet aff. off de propheciën
werden vermet off gheledighet. off dat de ton
gen vp hoeren off dye wijsheyt werde verwo
stet want wy bekennen vnuollenkomelyk en
de vytleggen vnuollenkomelyk. **S**o euer ko
met dat vollenkommen is so werd vytgeledygz
dat dat vuolcomē is. **D**o ik klei was ik sprak
als ein kleiner. **I**ck verstant als ein kleiner. ik
gedachte als ein kleiner. **S**oe ick euer bin ein
man worden so heb ick vytgheworpen de ditz
de dat waren des kleinen. want nu sien wi dor
den spiegel in bedekinge euet dan van antlate
to antlate nu bekenne oock ik vnuollencomes
lyck euer dan bekim ik alsoe oock ick bekant.
Euer nu bluent dese dre dinghe der ghelo
uen. dye hapinge ende de lyeffde. euer de gro
teste vyt desen is dye lyeffde.

Dat veteende Capittel.

N Auolget der lyeffde hebt lyeff dye gei
stelike dīk. **E**uer voell meer begert dat
gy vytsegghen de daer sprickt in der
tongen dye sprickt mit den mynschen euer ga
de. want niemant hoert dat euer dye gheyste
sprickt hemeliche dinck. want de daz vytsecht
de sprickt den mynschen to der vnderwysinge
ende to der vermaninghe ende to der twestin
ghe. **D**ye dat sprickt in der tonghen de vnder
wyset sich seluer. **W**ye euer vytsecht de vnd
wyset dye kerke gades. **E**uer ick myll dat gy
alle spreket in tongen. euer doch meer dat gy
vtsegghen. want de is meerre dye dat prophe
phetiert dan de dat spreket in tonghen dat sy
dan vyllychte dat hy dat vytlegghet dat dye
kerke entfanghe dye vnderwyshing daet va
Euer broedere off ick nu kome to uw spreken
de in tonghen wat werde ick uw nutte sin ick
spreken to uw in der bewopinge. off in der kost
off in der propheteringhe off in der lete. doch
dyne dinck de dat sijnt sonder sielen geuende die
stymme dat se dat hort off de herpe geue vnd
schedinge des gheluides in welkerwyse wert
men weben wat dat wert ghesunge. off wat
dat wert geharpet. wat off dat horn wort ge
ue ein vngewylle stymme wye weyt sich tecyp
den to dem stride. Also gy oock geuen ein apen
ende dor de tongē wo werd me weten wat dat
wort ghesachet. **W**ant anders gy werdet spre
ken in dys locht. ***dat** ys all tho vergheues. **I**
Alsoe veleleye der tonghen sijnt in der werlt.

ende geyn is sonder stimme. Darumb off ick niet weten wedde krafft dat is de betrekkinge der symme. Ick werde eme vremde to den ick spreke ende to my sprekt dy wert my vremde. Also oek gry want gy sint lyeffhebber der geyste soeket dat gy onerulodich sijt to der bwinge der kerken. Ende darumb die dat spickt in der tongen de sal beden dat hy vnderschede want off ik bede myt der tonghen myn geist de bedet. euer myn gedancke is sonder vrocht darumb wat is dat ick bede myt den gheyste ende myt den ghedancken. ick lauen myt den geyste ende werde oock lauen myt den ghedaiken. Vortmeer off du gebenedijest myt de geyste wye veruult de stede des vnwysen. In wyl kerwys spickt hy Amen ouer dm segeminge want hy weet niet wat du segghest. want verwaer du werkest waell danckberhert. Euer de ander wert niet vnderwyset. ik segghe dank myne gade dat ik spiek in uwer aller tunghen. Euer ick wyl lye uer spreken rysse worte in minnen sinne in der kerken dat ik leue den ander teyn dusent worte in der tonghen Brodere wylt niet werden kindere in den sinne. dat is vnderschinghe guedes ende quades. Inet in der boef hert sit kleime. euer in den sinnen sit volkommen. Want dat is gheschreuen in der ee de here spickt ick werde spreken to desen volke in anderen tongen ende in anderen hyppen. ende noch sullen sy my also niet hoeren. Dat ub de tongen sint om klein teyken niet den gelouighet euer den vngelouighen. Darumme off de gantsc kerke sich sammelt in ein ende se alle spreken in den tongen ende gaen oock daer in de vnwysen off dye vngelouighen. spreken se dan niet warumme rasct gy. Euer off se alle prophetieren gheyt euer enich vngelouiger off vnuwetenet daer in dat wort ouer wonnen van allen hy uert vndersheyden van den ade ren. de heymeliche dinge sins hetten sint apen baet ende also welt hy vp dat angheficht ende wert god aenbeden rekondygende dat god waerlyck sy in uw. Darumb broeder wat is dat. Also gy toe samen komet uwer pgheliker hefft sinen palmen hy hefft dye leue hy hefft de heymelicker dinghet apenbaringhe. hy hefft de tonghen hy hefft de vtylegginghe. all dik werden ghedaen to der vnderwysinghe want off summyghet spreket in der tonghen na twe off vyll na dreen ende dor de deell. ende einer vndersheydet dat off euer dye de dat sprek in den tonghn. Inet en is ein vtylegghet sine tonghen. de swyghet in der kerken ende spreke sich ende gade. Euer twe prophete off dre sulsegghen ende de anderen sullen vnderschede. dat is myt vliet to hoeren. Ioff einen anderen van den tohoerer sittende. Igheschuit de apen

alle vytsegghen doe alle dat se alle leuen ende baringe so swyghet de erste want ghy mogen vnderwyset werden. ende de gheyste der propheben fint vnderdaich den propheten. Wat god is niet der tweydracht euer des vreden. Alsoe ick oock lere in allen kerken der hylige. Dye vrouwen sullen swyghen in der kerken. want en werd niet ghestadet to spreken. Euer dat se vnderdaich sin also dye ee sprek. Off se yeswat euer willē leuen so sullen se vrachten to heym eten manne want dat is lasterlyck de me wiue dat se sprek in der kerken. Off gick dat wort gades van uw vyt off quam yd aleyn in uw. Off summyghet werde gheste dat hy sy een prophete off een gheystlycker de sal bekynnen de dinck de ick uw schriue wat dat fint dye ghebade des heren off euer eynich dat niet en weet. dat hy van recht schuldich is to weten. Idye wert vergeten van ghaede. Darumb broedere hebbet lyeff to propheten dat is de hylige schrifte vyt to legghen. Lende niet wyllet weren toe spreken in den tonghen. Euer alle dinck sullen gheschien in uw eerster lycken ende na ordeneringhen.

Dat vijfsteende capittel

Over broedere ik do uw kont dat ewan gelium dat ick uw ghepredycket hebbe. eude dat gy entsanghen in deme ghy oock staet dor dat gy oock werden behalden. in wat oersake dat ick uw hebb ghepredycket is dat gy dat behalden anders alleyn heft gy to vergheues ghelouet want ick gaff uw to de ersten dat oek ick vntfinck dat cristus is ghescreuen vnde vnde nae den schriften. ende dat hy is begrauen ende dat hy vp stonde aen den derden daghe na den gheschriften. ende dat hy is ghesien worden van Cephas. dat is petrus. ende daer nae oock den eluen. daer na is hy ghesien meer dan va vijfhondert brodeten myt eyn anderen vyt den vle blauen bys nov. euer summyghet de storuen. Daer na is hy ghesien van iacobus dat na van allen Apostolen euer to dem lesten is hy my oock to sien geworden als einen werdeflync. want ick bin de mynste vnder den apostolen de ick niet wedych en bin ghenomet to werden ein apostell want ick hebbet retuolghet de kerke ghaedes. Euer dat ick bin dat bin ick dor dye ghenade gades. want sine genade was niet ydell in my want ick heb gearbeydet ouerlodyghet dan dye alle. Euer niet ick. niet dye ghenade gades myt my. want off ick off se alsoe hebben ghepredycket. ende ghy yd also gheleesten. want off cristus werd ghepredycket dat hy

To de Thorintheen

hy vp gestan van den doode in welker wps spreke lūmige vnder uw dat de vpstādige d' doode niet en syt wāt of de vpstādige niet en ist So is ok cristus niet vpstāde. wer cristus niet vp gestā so is idel vnsse predicate en uw gheloue is ydell. En werden also oek beuonden valsche ghetughe gades Want wy hebben valsche getuchmisse ghesachet tegen god. dat hy cristum verwecket hebbe den hy doch niet verwecket en heeft: is dat dye dooden niet vp en stan. wāt off de dooden niet vp en staen so is cristus niet vpgestanden is dan cristus niet vpghestandē so ys uwe gheloue ydel want ghy sht noch in uwen lunden ende darumme de dat steruen in cristo * dat is in den gelouen cristi. De fint ver doruen. off wy allein in desen leuen snt hapin ghe hebben in cristo wy snt armet dan alle menschen. want nu cristus is vpghestanden vā de dode de erste vrucht der slapende want vwaert de doet is doet den mynshcen. ende de vpstan dinghe der dooden doer den mynshcen Ende also alle mynshcen steruen in Adam: also werden se oock alle leuendych in cristo. Ein ygheter in sine orden. erst cristus dat na de dat fin cristi. de dat ghelofft hebben an sine tokompst dat is ein ende hy gheuet dat tike gades ende den vader so hy vyt delliget allen voorstendum ende gewalt ende krafft Euer hy moet regnen. bys dat hy legghe alle sine vyande vnder sine vote Euer to den lesten wert redelyget de vyanynne de doet want alle dinck heft hy vnder sin vote ghewoopen So hy euer spickt alle dinck snt eme vnder ghewoopen sonder twi uell sonder den dye em heft vnderghewoopen alle dinck. Want so eme werden vndergeworpen alle dinck. so werd eme oock dan de soene vndergheworpen de eme heft all dinck vnder gheworpen dat god sy alle dynck in allen dinck anders wat werden de doen dye dat werden ghedopet voer de dooden Off dye doeden gants niet vpstan wat werden se oock ghedo pet voer se: warumb lyden wy oock noet in iere yghelycket stonden Brodere ick sterue das ghelycks vmb uwe glorie dye ik hebbe in ihu christu vnsen heren off ick hebbe ghelreden na den mynshcen tegen de deet to ephesi Wat is dat my nurte: is dat dye doeden niet vp en staen: Wy sullen eten ende drincken morgen werden wy steruen. Nyet en sult gy retueret werden want der boesen spraake toe breken de gude seden Gy gerechte waket ende niet wilt sundighen want summyghen de hebben isich selfs de unbekantemisse ghades ick segge uw toe eten Euer spreket einer wo werden de doode vpstan off myt welkeren lyham wedē se komen: Du vn wps dat du sepest en wert niet leuendych dat en steruen dan voet. Ende wat

sayestu du sayest niet den lyham de dar is to komptych Euer een bloet korn also des weyten off eins anderen korns want got gijlt em den lyham also hy wyll ende einen ygelycke sat einen eyghen lyham. Alles vleysches ys niet een vleys met eins anderen is dye mynsche em ander dye ree ende ein ander vleysche der voghele Ende ein ander der vissche Ende dat fint hemelsche liue ende ertsche liue. mer ein ander is dye glorie der hemelschen. ende ein ander is dye glorie der ertschen Ein ander klaerheit der sonnen ende ein ander klaerheit der maenen ende ein ander klatheit der sternē wāt der eine sterne is vnderscheidende van de sterren in der klaerheit also is ock de vpghestantemisse der doeden. Hy wert ghesayet in de tobrekelycheyt. ende wert vpstaen in dye vntobrekelycheyt. hy wert gesayet in dye vnde delheit ende vpsteyst in der glorien. hy wert ghesayet in der kranckheit ende vpsteyst in d' kraft. dat wert ghesayet een deerlyck lyham. off dat lif is deerlyck hy is oock gheystlyck also geschreuen is Dye erste mynshce Adam is gemaket in eine leuendyche siele. de leste Adam in eine ghest dye leuendyche maket. want niet to dem ylsten dat dat is gheystlick met dat dat ys deerlyck Daerna dat dat is gheystlyck. Dye erste mynshce van der erden is erdesch Dye ander mynshce van deme hemell is hemels Wo ghedaen is dye ertsche. also gelijck fint oock de ertschen. ende wo ghedaen is de hemelsche also ghelyck fint oock dye hemelschen. datum me also wy hebben ghedraghen dat bylde der ertsche. alsoe sullen wy oock draghen dat bylde der hemelschen. Euer brodere dyt segge ik dat dat vleysch ende dat bloet niet mogen besitten dat tycke gades noch dye tobrakenheit solde besitten dye vntobrakenheit. Nyet ick segge uw ein heymelyck dinck. verwart alle werden wy vpstaen. mer wy alle werden niet verwandelt. in einen pont in einen oghenbliek in der leysten trompetten. ende dye leyste trōpet fall blasen ende dye dooden sullen vpstan vnghebraken ende werden verwandelt. want dat ghebrekelyck is moet aendon vnghebrekelik heyt. Ende dat sterflyck is moet aendoen dye vnlsterflycheyt. Want euer dat doethlyk lyf anlegghet dye vndoethlycheyt dan so werte dye rede dye ghescreuen is. weiteret is de doet in der ouerwynninghe. Doet wort is dyn ouerwynninghe: doet wort is dyne anghell: met dye anghell des doodes is dye sunde. euer de krafft der sunde is dye ee. met ghaede segghen wy danck de vns gaff de ouerwynnige doet vnsen heren Ihesum cristum. Datumb mi lieue brodere sit stantaflich en vnbewechlik

De ander Epistell pauli

eude zu ruloechck in allen tiden in den werke
des hecen-wetende dat uw arbeit niet is ydell
in de heren

Dat sextiende Capitell.

Want vā den versammelde de dat wets
den ghedan in den hyligen also ik heb
geoedemert den kerken to Ghalathēe
doet ock gy dor emen des saboths dage uwer
ygelycker legge by em selues verbergēde dat
em waell gheualle so ik kome dat dan niet ver
sammelinge werde gemaket. want se werden
oek teghenwoerdych sin dye gy hebt gelouet
doe de epystolen dese sende ick dat se drage uw
genade in iherusalem. ende off dat sy bylyck
dat ick ock gae. so gaet myt my want ik kom
to uw. soe als ick werde gan dor macedonien
want ick werde doet M^{ac}edonien ghaen.
met vyllychte ick bliue by uw Off ok ik bliue
by uw dē wīt dat gy my voeret war hē ik gā
salt. want ick wyll uw niet sien in desen gange
want ick versien my yet wat tides to bliuen by
uw. off dye here gestadet want ick bliue toe E-
phesum bys to pm̄sten want eine grote doet
verschinende is my opgedaen ende voell wed-
parten Off euer Thymotheus kompt to uw.
seet dat hy by uw sonder vruchten want he
werket de werke des herē also ock ick do. da-
numb geente versina en Euer vuert en her in de
vrede dat hy kome to my want ick beyde siner
myt de broederen. Euer ick do uw kont van
apollo vnsen broder want ick em rele bat dat
hy queme to uw myt dē broederen. Ende ver-
wat dat was niet sin wylle dat hy nr queme.
euer hy kompt so dat em is gheleghen. wakz
ende staet in den gheloeven. werket menlyck
ende werdet ghescrecket in den herē. alle uwe
dinghe moeten gescheen in der lyeffden Euer
brodere ick bydde uw bekennet dat huis stessa
ne ende fortunati. want se fint dye yesten acha
pe ende hebben sich seluer geoedemert in den
dyest der hylighen dat ghy oek den seluen sijt
vnderdamch ende emen ygelycken mede wer
kende ende arbedende vnder uw. Want ick
vrouwe my in der teghenwoerdicheyt stepha
ende fortunati ende achayci. want dat uw ghe
brack hebben se retuullet. want se hebben wed
gemaket mynen ende uwen gheyst Darumme
bekennet wo sin uw groeten alle dye kercken.
Alsie uw groeten seer in den heren Aquila ende
Prisca myt eren huisgenoten kercken by den
oek ick herberghen. Uw groeten all dye broe
dere Groetet uw vnder em anderen in den hyl
ighen kuss. Mine groete in der hant Pauli. off
summighet niet lyeff heeft vnsen heren ihesum
cristum dye sy verbanne. want vnsē here köpt.
De gnade vns heren ihesu cristisy myt ons af
len in cristo amen Amen H^{ier} endet sich die

yeste Epistell to dē chorintheen.

H^{ier} heuet an die voerde auer dye ander
epistell to den chorintheen.

Da det vollenbrachten boete van dē cho
rintheen schriueet dye Apostell eine
troostlyke Epistell van Twade dor
Thitum Ende lauet se ende vermaent se to be
teren dingen ende bewiset datinne dat se bedro
uet waren. euer ghebetert.

H^{ier} heuet an die ander Epistell to den cho
rintheen Dat erste Capitell.

Aulus ein Apostell ih-
su dor den wullen gades
ende Thymotheus de bro
der der kerken gades de
dat is to chormthee mit
alle den hylige de dat sin
in Achaya ghenade de sy
myt uw en de vrede van
gade vnsen vader ende den heren ihesu cristo.
God gebenedjet ende de vader vns heren ih-
su cristi ein vader der verbarmyngh ende ein
god alles trosts de vns trost in al vns bedro
uenisse dat wy oock seluer mogen trosten die
de dat sin in aller bedruckinghe doe de vnder
wysinhē. myt der wy oock seluer werden vnd
wijs van gaede want also dye passhe cristi o-
uerulodet in vns also ouerulodet ock vns twe
ste doe ihesum cristum Off wy euer bedroeuet
werden vmb uw vermaninghe ende heyll. off
ghetwest vmmre uw tweestinghe off vermanet
werden vmb uw vermaninghe ende heyll. de
welke werket dye geduldicheyt doe seluer pas
sien dye wy oock lyden vp dat vns hapinghe
starck sy voer uw wetende dat ghy ghesellen
sijt det lydinghe. also werdet gy gesellen ock
det tweestinghe Want broedere wy wylle dat
gy wetet van vns bedroefnisse de daer ghe-
schijft is in Asia dat wy besoect sin ouer dye
maete ende ouer dye krafft Also dat vns ock
verdroet to leuen. want wy selues hadden in
vns seluen. de antwort des dodes dat wy niet
en in vns betrouwende Euer i god de dat re-
wecket dye do den. de vns hefft verloeset van
reler bedroffnisse in den wy hape dat hy weet
vns verlossen is dat ghy vns helpt myt uwen
gebede. dat vyt reler mynschen dat angeficht
de gaue de in vns is doet rele mynschen ghe-
naede gherewerket werde voer vns Want dye
ghetuchnisse vns bedroefnis is dese glorie
dat wy hebben gewandelt in deser werlt in der
eynuoldicheyt ende in der reinicheyt gaedes.
ende niet in der vleischelicker wijsheit. euer
in der ghenaeden gaedes. Doch ouerulodig
toe uw. Want wy schriuen uw niet an
ders dan ghy hebben ghelesen ende bekant.